

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ
МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
**«МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ
ПРОЦЕС»**

Харків
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ
ПРОЦЕС»**

для студентів другого (магістерського)
освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Харків
2018

Навчально-методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Міжнародний цивільний процес» для студентів другого (магістерського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: О. В. Рожнов, Г. М. Ахмач, К. А. Гузе, О. І. Попов. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. 38 с.

У к л а д а ч і: О. В. Рожнов,
Г. М. Ахмач,
К. А. Гузе,
О. І. Попов

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018.

ВСТУП

Мета вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний цивільний процес» полягає у засвоєнні студентами основних категорій міжнародної підсудності з цивільних справ; розумінні особливостей цивільного процесуального становища іноземців, осіб без громадянства, іноземних держав та їх дипломатичних представництв; опануванні знань про судові докази у справах з іноземним елементом, порядок встановлення змісту іноземного закону, що підлягає застосуванню, щодо іноземних доручень, визнання та виконання іноземних судових рішень з приватного права.

Завдання спецкурсу – на основі теоретичного матеріалу, викладеного як логічно побудовану систему знань про сучасні наукові позиції вітчизняних та зарубіжних вчених-юристів щодо базових категорій «Міжнародного цивільного процесу», його найбільш важливих тенденцій розвитку, зокрема й міжнародного комерційного арбітражу, сформувані у студентів цілісне уявлення про предмет цієї навчальної дисципліни, а також вміння аналізувати й оцінювати цивільно-правові явища, інститути й норми, грамотно застосовувати їх на практиці.

У структурі освітньо-професійної програми «Міжнародний цивільний процес» належить до практично-професійного циклу навчальних дисциплін. Його вивчення ґрунтується на вже отриманих знаннях таких споріднених дисциплін, як «Цивільний процес», «Судочинство в господарських судах», «Міжнародне приватне право», а основні положення мають застосовуватися при вивченні «Міжнародного комерційного арбітражу», «Визнання та виконання рішень іноземних судів», «Альтернативних способів вирішення спорів», «Нотаріату».

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри цивільного процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 1 від 12.09.2017 р.)

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

1. Загальні положення міжнародного цивільного процесу

Поняття міжнародного цивільного процесуального права (далі – МЦПП), його предмет, метод та система. Поняття міжнародного цивільного процесу (далі – МЦП). Мета та значення МЦП, взаємозв'язок МЦП з міжнародним приватним правом, цивільним процесуальним правом та іншими галузями національного законодавства. Історія розвитку науки МЦП в Україні. Перспективи розвитку МЦП в Україні.

Поняття та види джерел МЦП. Міжнародний договір як джерело МЦП. Внутрішнє законодавство як джерело МЦП. Проблеми визначення міжнародно-правового звичаю, судового прецеденту та доктрини в системі джерел МЦП. Загальна характеристика «Принципів міжнародного цивільного процесу АЛІ /УНІДРУА (ALI/ UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure)». Уніфікація норм МЦП. Рекомендаційні норми в МЦП.

Поняття принципу МЦП. Види принципів МЦП. Принципи МЦП, закріплені в Законі України «Про міжнародне приватне право». Організаційно-правові принципи, які закріплені в «Принципах міжнародного цивільного процесу АЛІ /УНІДРУА». Процесуально-правові принципи, що містяться в «Принципах міжнародного цивільного процесу (АЛІ /УНІДРУА)».

Судове провадження: походження та розвиток. Спеціалізація судового провадження. Судові системи окремих держав. Судове провадження в країнах – членах СНД. Міжнародний комерційний арбітраж та інші альтернативні способи вирішення

цивільно-правових конфліктів. Третейський суд. Інші альтернативні способи вирішення міжнародних спорів. Міжнародні судові процедури. Європейські міжнародні суди. Європейський суд з прав людини.

Загальний підхід до розуміння іноземного права. Встановлення змісту іноземного права. Основні способи вирішення питання кваліфікації. Застереження про публічний порядок. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави. Обхід закону.

Поняття суб'єктів МЦП. Правові засади участі іноземців та осіб без громадянства у цивільному процесі. Участь іноземних юридичних осіб у цивільному процесі. Особливості участі іноземної держави у цивільному процесі. Поняття державного імунітету. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб у цивільному процесі. Законодавчі акти України щодо правового становища іноземців та осіб без громадянства.

Органи, які займаються захистом суб'єктивних цивільних справ. Право на судовий захист та право на звернення до суду України. Загальні та спеціальні умови права на звернення до суду в Україні. Процесуальний порядок реалізації іноземними особами права на звернення до суду.

2. Розгляд цивільних справ з іноземним елементом і вирішення окремих процесуальних питань

Поняття та види міжнародної підсудності. Національно-правове регулювання міжнародної підсудності. Міжнародно-правове регулювання міжнародної підсудності. Міжнародна загальна підсудність. Міжнародна спеціальна підсудність. Міжнародна виключна підсудність. Міжнародна договірна підсудність.

Основні проблеми правового регулювання та дії угоди про міжнародну підсудність. Поняття та кваліфікація угоди про міжнародну підсудність. Проблема вибору місця суду та угода про підсудність як спосіб її вирішення. Право, що застосовується до угод про міжнародну підсудність. Міжнародні договори за участю України. Регламент Ради ЄС № 44/201 про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень з цивільних та комерційних справ,

Брюссельська конвенція ЄС про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень з цивільних та комерційних справ 1968 року. Луганська конвенція про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень з цивільних та комерційних справ 1988 року, Гаазька конвенція про угоди про вибір суду 2005 року. Співвідношення норм матеріального та процесуального права у вирішенні питання про право, що буде застосовуватися до Угоди про міжнародну підсудність. Умови дійсності угоди про міжнародну підсудність. Дія угоди про міжнародну підсудність. Виконання угоди про міжнародну підсудність. Наслідки визнання угоди про міжнародну підсудність недійсною. Відповідальність за порушення угоди про міжнародну підсудність.

Предмет доказування та заборони за предметом доказування у міжнародному цивільному процесі. Засоби доказування. Принципи доказування. Обов'язок доказування. Оцінка доказів. Збір доказів у міжнародному цивільному процесі. Загальні проблемні питання отримання доказів за кордоном. Процедура отримання доказів за кордоном відповідно до Гаазької конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах (КоОД). Сфера застосування КоОД. Особливості застосування положень Конвенції в Україні. Проблема виключності КоОД та застосування механізмів отримання доказів за кордоном.

Джерела правового регулювання інституту встановлення змісту іноземного права. Кваліфікація іноземного права. Законодавство, на підставі якого суд України вирішує цивільні справи. Особливості застосування іноземного законодавства в судах України. Суб'єкти та способи встановлення змісту іноземного права. Процесуальні наслідки порушення норм іноземного законодавства. Наслідки не встановлення змісту іноземного права. Міжнародне співробітництво в питаннях встановлення змісту іноземного права.

Поняття міжнародної судової взаємодопомоги. Порядок вирішення питань, пов'язаних з наданням судової допомоги, в міжнародному цивільному процесі: проблеми, які вирішуються в порядку судової взаємодопомоги. Характер відносин взаємодопомоги. Процедура надання взаємодопомоги. Проблеми надіслання та виконання судових доручень у міжнародному цивільному про-

цесі. Міжнародні конвенції про правову допомогу. Регулювання надання правової допомоги за законодавством України. Досвід вирішення питань судової допомоги в іноземних державах.

Загальна характеристика легалізації документів як інституту міжнародного цивільного процесу. Правові засади легалізації документів: поняття, види. Поняття апостиляції. Багатосторонні та двосторонні угоди, що передбачають взаємну відмову від легалізації документів. Особливості визнання та посвідчення документів іноземних держав.

Взаємозалежні національні та цивільні процедури. Взаємодії попередніх та основних цивільно-правових процедур в національних судах різних держав; міжнародні конвенції про взаємодію попередніх та основних процедур та процесуальне законодавство України. Питання взаємозв'язку розгляду справ із цивільно-правових проблем у міжнародних та національних судах. Роль Європейського суду з прав людини у захисті майнових прав громадян. Рішення Європейського суду у процесуальних питаннях.

Поняття визнання та виконання іноземних судових рішень. Коло іноземних судових рішень, які підлягають визнанню і виконанню в Україні. Визнання та звернення до виконання рішень іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню. Визнання рішень іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

2. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Т е м а 1. Поняття міжнародного цивільного процесу. Джерела міжнародного цивільного процесу

Лекції – 2 год

Колоквіум – 2 год

Питання для обговорення

1. Поняття міжнародного цивільного процесуального права, його предмет, метод та система.
2. Поняття міжнародного цивільного процесу. Мета та значення МЦП, взаємозв'язок МЦП з міжнародним приватним правом, з цивільним процесуальним правом та іншими галузями національного законодавства.
3. Поняття та види джерел МЦП. Міжнародний договір як джерело МЦП. Внутрішнє законодавство як джерело МЦП.
4. «М'яке право» як джерело МЦП.
5. Поняття принципу МЦП. Види принципів МЦП.
6. Принцип *lex fori*.
7. Принцип взаємності.
8. Принцип рівності судових процесів держав.
9. Загальна характеристика «Принципів міжнародного цивільного процесу АЛП /УНІДРУА»

Т е м а 2. Загальні засади правового становища іноземних осіб у цивільному судочинстві

Лекції – 4 год

Практичні – 4 год

Питання для обговорення

1. Поняття суб'єктів МЦП. Правові засади участі іноземців та осіб без громадянства у цивільному процесі.

2. Принцип недискримінації. Принцип національного режиму. Процесуальні реторсії.

3. Особистий закон як процесуальна колізійна прив'язка. Застосування закону держави суду до статусу іноземців у МЦП.

4. Документи, які підтверджують правовий статус іноземної особи.

5. Особливості участі іноземної держави у цивільному процесі. Поняття державного імунітету. Абсолютний та відносний імунітет.

6. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб у цивільному процесі.

1. Які із зазначених осіб є іммігрантами:

а) іноземці, які за в'їзними візовими документами тимчасово перебувають на території України;

б) особи без громадянства;

в) іноземці, які отримали дозвіл на імміграцію і прибули в Україну на постійне проживання;

г) особа, яка не є громадянином України і внаслідок цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками віросповідання не бажає повернутися до країни своєї громадянської належності.

2. 19-річний громадянин Німеччини (повна дієздатність з 18 років) самостійно уклав правочин у Японії (повна дієздатність з 20 років) – договір купівлі-продажу квартири вартістю 300 000 доларів США. Суд Японії визнав такий правочин недійсним з підстави здійснення його стороною, яка не має повної дієздатності.

Прокоментуйте дії суду Японії.

3. Громадянин Республіки Польща, який постійно проживає на території України, визнаний судом України за місцем його постійного проживання обмежено дієздатним.

Законодавство якої держави повинно бути застосовано у даному разі? Який суд є компетентним у даному випадку? Як вирішується таке питання при визнанні іноземця безвісно відсутнім?

4. Українська офшорна компанія, зареєстрована на території Гонконгу, не сплачувала податки та не подавала фінансову звітність. Суд Гонконгу своїм рішенням зобов'язав компанію сплатити податки на пільгових умовах та надати фінансову звітність за мінімальними вимогами.

Прокоментуйте судове рішення. Чи змінюється ситуація у разі реєстрації компанії на Кіпрі ?

5. Рішенням англійського суду було затримано судно, яке є власністю Італії, для звернення стягнення і примусового вилучення майна.

Чи є рішення суду правомірним? Який вид імунітету слід застосовувати у цій справі?

6. Громадянин України, який керував автомобілем на території Греції, заподіяв матеріальну шкоду водію автомобіля – громадянину Греції, який з цього приводу звернувся до суду своєї держави. Однак громадянин України наполягав на розгляді цієї справи на території України, мотивуючи порушенням його права на справедливий суд у разі розгляду справи у Греції.

У суді якої держави повинна розглядатися справа? Визначте структуру колізійної норми.

7. На території України відкрито спадщину на домоволодіння. Спадкодавець – громадянин України, спадкоємець – громадянин Республіки Польща.

За законодавством якої країни вирішуються зазначені стосунки? Який вид колізійної норми застосовується у даній ситуації ?

8. Громадянин Туреччини, укладаючи шлюб в Україні з громадянкою України, наполягає зареєструвати його за законодавством Туреччини, мотивуючи вимогу тим, що чоловік у його країні є головою сім'ї. Громадянка України згодна зареєструвати шлюб за законодавством Туреччини.

Правом якої держави визначається укладання шлюбу в даній ситуації. Чи можливий вибір права у цьому випадку за погодженням сторін ?

Т е м а 3. Міжнародна підсудність

Лекції – 4

Практичні – 4

Питання для обговорення

1. Поняття міжнародної підсудності.
2. Види міжнародної підсудності.
3. Міжнародні-правове регулювання міжнародної підсудності.
4. Угода про міжнародну підсудність: поняття, класифікація, особливості застосування та виконання.

9. Громадянин Латвійської Республіки А. звернувся до суду з позовом до громадянина України Б., який проживає в м. Рим (Італія), про стягнення 100 000 євро боргу, що виник на підставі укладеної в м. Рим (Італія) між сторонами партнерської угоди про спільну діяльність, що мала виконуватися у м. Рим (Італія). Зокрема, за цією партнерською угодою до 1 січня 2015 р. Б. повинен був повернути А. борг у сумі 100 000 євро – кошти, надані позивачем відповідачу для ведення спільного отельного бізнесу. Оскільки своїх зобов'язань щодо поверненню грошових коштів відповідач не виконав, а у нього на території України (м. Київ) є нерухоме майно, позивач просив суд позов задовольнити. Ухвалою місцевого суду провадження у справі відкрите. Не погодившись із вказаною ухвалою, відповідач звернувся до суду апеляційної інстанції зі скаргою, в якій вимагав скасувати ухвалу суду першої інстанції та закрити провадження у справі, оскільки воно було відкрито з порушенням правил підсудності.

Чи підлягає апеляційна скарга відповідача задоволенню?

10. Громадянин України А. звернувся до суду із позовом до авіакомпанії «Люфтганза» в особі представництва у м. Києві компанії «Люфтганза» в Україні про відшкодування повної вартості путівок до Греції та моральної шкоди. В обґрунтування своїх вимог А. зазначив, що шкоду йому було завдано під час авіаперельоту рейсом Київ – Салоніки. Звернувшись із заявою за

місцем свого проживання у м. Харкові, позивач посилався на ч. 3 ст.101 Повітряного кодексу України, Закон України «Про захист прав споживачів», а також норми ЦПК України, якими передбачено його право на пред'явлення в суд позову про захист прав споживачів за правилами альтернативної підсудності.

Визначте, якому суду підсудна ця справа.

11. У грудні 2017 р. А. звернувся до суду з позовом до компанії Olli LTD в особі представництва компанії Olli LTD в Україні про визнання неправомірним звільнення та поновлення на роботі. Свої вимоги позивач обґрунтовував тим, що 12 травня 2014 р. між ним та англійською компанією був укладений трудовий контракт, згідно з умовами якого він працював на посаді технічного директора компанії в Україні. Зазначив, що 17 вересня 2017 р. його було повідомлено про дострокове розірвання трудового контракту. Вважаючи звільнення з роботи незаконним та проведеним із порушенням вимог КЗпП України, А. просив суд визнати неправомірним його звільнення та поновити на вказаній посаді.

Розглянувши доводи позивача, суд першої інстанції відмовив йому у відкритті провадження у справі, оскільки зазначені вимоги не підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства. На обґрунтування свого висновку суд посилався на те, що між сторонами досягнуто згоду щодо застосування права Англії при вирішенні спорів, пов'язаних з укладеним контрактом, у тому числі щодо його дострокового розірвання. З огляду на це між сторонами існують правові відносини, що регулюються іншими нормами права, тому даний спір не може бути вирішений із застосуванням норм матеріального права України. Посилання позивача на норми трудового законодавства України суд визнав безпідставними, зазначивши, що вони підлягають застосуванню виключно у разі невстановлення змісту норм права іноземної держави, як це передбачено приписами ст. 7 Закону України «Про міжнародне приватне право». Крім того, у своїй ухвалі суд зазначив, що позивач не обмежений у здійсненні захисту свого права належним чином іншими передбаченими законом способами, зокрема, шляхом звернення до відповідного суду згідно із

законодавством країни, право якої може бути застосоване у даних конкретних правовідносинах.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте, якому суду підсудна ця справа.

12. У травні 2016 р. В. звернулася до Верховного Суду України із клопотанням про визначення підсудності за її заявою про встановлення факту, що має юридичне значення. В обґрунтування свого клопотання посилялася на те, що вона народилася в Україні, її батько був громадянином України (відомості про нього внесені в її запис про народження зі слів матері), а мати – громадянка Республіки Молдова. При цьому зареєстрованого місця проживання в Україні у В. немає. Посилаючись на те, що для отримання громадянства України їй необхідно встановити факт родинних відносин, В. просила суд визначити підсудність за її заявою про встановлення факту, що має юридичне значення.

Чи підлягає зазначене клопотання задоволенню?

13. Відповідно до правил загальної територіальної підсудності ПАТ «ЗКТ» звернулося до суду з позовом до А. про стягнення заборгованості за кредитним договором. До початку судового засідання до суду через канцелярію надійшло клопотання представника відповідача про повернення позовної заяви, оскільки вона не підсудна судам України. В обґрунтування свого клопотання представник вказав, що зазначений договір кредиту був укладений на території Чеської Республіки для придбання нерухомого майна в Чехії. При цьому в договорі сторони визначили, що будь-які спори за даним договором повинні вирішуватися в суді Чеської Республіки за територіальною належністю банку, що буде визначена відповідно до адреси, вказаної у торговому реєстрі на момент подання позову. Оцінивши доводи, зазначені у клопотанні, суд дійшов висновку, що дане клопотання не підлягає задоволенню, проте є підстави для закриття провадження у справі.

Чи правомірні дії судді?

14. У травні 2016 р. А. звернулася до суду з позовом до Б. про поділ майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, мотивуючи його тим, що під час перебування у шлюбі вона і відповідач набули квартиру, яка знаходиться у Французькій Республіці. З огляду на це просила суд здійснити поділ квартири по 1/2 частки кожному. Ухвалою суду позовну заяву повернуто позивачці.

В апеляційній скарзі А., посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, зазначила, що судом першої інстанції не враховано норми міжнародного права, які дозволяють розгляд даної справи на території України, а тому просила суд апеляційної інстанції скасувати ухвалу місцевого суду та постановити нову, якою задовольнити її апеляційну скаргу та направити справу до суду першої інстанції для розгляду по суті.

З урахуванням Брюссельської постанови № 44/2001 про міжнародну підсудність, виконання судових рішень у цивільних і торговельних справах, Мінської конвенції 1993 р. про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах визначте, яке рішення повинен прийняти суд апеляційної інстанції.

15. У липні 2016 р. С. звернулася до суду з позовом про стягнення аліментів з К. Посилалася на те, що у 2008 р. у Франції між нею та відповідачем, який є громадянином Франції, був укладений шлюб. Від шлюбу у них є син, який має подвійне громадянство і проживає з позивачкою в Україні. Останній рік вони з відповідачем проживають окремо, при цьому останній відмовляється надавати матеріальну допомогу на утримання сина, який повністю перебуває на утриманні позивачки та проживає разом із нею у належній їй квартирі. Відповідач працює пілотом в іноземній авіакомпанії, отримує заробітну плату, стягнення за виконавчими документами з нього не проводяться, аліменти не сплачує. У зв'язку із цим позивачка просила стягнути з відповідача на її користь аліменти у частці його заробітку (доходу) на утримання сина до досягнення ним повноліття.

На позовну заяву відповідач надав заперечення, в яких зазначив, що з березня 2016 р. у провадженні Суду великої ін-

станції м. Мо (Франція) знаходиться справа за його позовом про розірвання шлюбу з позивачкою, визначення участі у спілкуванні з дитиною та розміру сплати аліментів.

Яке рішення повинен прийняти суд?

16. Громадянин Білорусії Л., який постійно проживає у м. Мінську, звернувся до Київського районного суду м. Харкова із заявою про встановлення факту родинних зв'язків з громадянкою Р., яка померла у м. Харкові. В обґрунтування своїх вимог посилався на те, що встановлення вказаного факту йому необхідно для прийняття у спадщину будинку. Суд першої інстанції заяву Л. повернув, роз'яснивши, що, по-перше, за правилами підсудності цієї категорії справ заявнику слід звертатися до суду за місцем його постійного проживання, тобто до відповідного суду м. Мінська; по-друге, між Україною та Республікою Білорусь відсутні міждержавні договори, ратифіковані Верховною Радою України щодо правової допомоги.

Дайте правову оцінку висновкам суду. Як повинен діяти суд, якщо спадкове нерухоме майно знаходиться на території третьої країни?

Тема 4. Особливості судочинства у цивільних справах з іноземним елементом

Лекції – 4

Практичні – 4

Питання для обговорення

1. Позов у цивільних справах з іноземним елементом, процесуальний порядок його пред'явлення та відкриття провадження.

2. Загальні проблемні питання отримання доказів за кордоном. Процедура отримання доказів за кордоном відповідно до Гаазької конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах.

3. Особливості застосування іноземного законодавства в судах України. Суб'єкти та способи встановлення змісту іно-

земного права. Міжнародне співробітництво в питаннях встановлення змісту іноземного права.

4. Загальна характеристика легалізації документів як інституту міжнародного цивільного процесу.

5. Судовий розгляд цивільних справ з іноземним елементом.

6. Рішення суду у цивільних справах з іноземним елементом.

17. Публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк» (далі – ПАТ «УкрСиббанк») звернулося з позовною заявою до ТОВ «Столична судноплавна компанія» – відповідача 1, ТОВ «Ніко Інвест» – відповідача 2, Компанії з обмеженою відповідальністю «Ніко Холдінг Лімітед» – відповідача 3, ТОВ «Дніпровська Лагуна» – відповідача 4 про стягнення 807 139, 51 доларів США та 299 786, 21 грн.

Рішенням Господарського суду м. Києва від 09.12.2011 р. позов задоволено. Стягнуто солідарно з ТОВ «Столична судноплавна Компанія» та ТОВ «Дніпровська Лагуна» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 4 535 000,00 доларів США простроченої заборгованості за кредитом, 799 794, 66 доларів США заборгованості за процентами за користування кредитом, 420 576, 73 грн пені за несвоєчасне погашення кредиту, 347 807, 97 грн пені за несвоєчасну сплату процентів за кредитом. Стягнуто солідарно з ТОВ «Ніко Інвест» та ТОВ «Дніпровська Лагуна» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 4 535 000,00 доларів США простроченої заборгованості за кредитом, 799 794, 66 доларів США заборгованості за процентами за користування кредитом, 420 576, 73 грн пені за несвоєчасне погашення кредиту, 347 807, 97 грн пені за несвоєчасну сплату процентів за кредитом. Стягнуто солідарно з Компанії з обмеженою відповідальністю «Ніко Холдінг Лімітед» та ТОВ «Дніпровська Лагуна» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 4 535 000, 00 доларів США простроченої заборгованості за кредитом, 799 794, 66 доларів США заборгованості за процентами за користування кредитом, 420 576, 73 грн пені за несвоєчасне погашення кредиту, 347 807, 97 грн пені за несвоєчасну сплату процентів за кредитом.

Не погодившись із вищевказаним рішенням, ТОВ «Столична судноплавна компанія» звернулося з апеляційною скаргою, в якій просить скасувати рішення Господарського суду м. Київ у справі №32/49 від 09.12.2011 р. в частині, що стосується грошового стягнення з ТОВ «Столична судноплавна компанія», і прийняти нове рішення, в якому відмовити у задоволенні позовних вимог щодо ТОВ «Столична судноплавна компанія».

Ухвалою Київського апеляційного господарського суду від 10.01.2012 р. апеляційну скаргу прийнято до розгляду та порушено апеляційне провадження у справі № 32/49.

У судове засідання 07.02.2012 р. представники відповідачів 1, 3, 4 не з'явилися, про причини неявки суд не повідомили.

Як вбачається із матеріалів справи, місцезнаходженням відповідача 3 – Компанії з обмеженою відповідальністю «Ніко Холдінг Лімітед» є острів Кіпр.

У якій спосіб Київський апеляційний господарський суд повинен забезпечити повідомлення про розгляд справи сторін процесу?

18. Позивач – Державна акціонерна компанія «Хліб України» звернувся до Господарського суду м. Києва з вимогою до відповідача 1 – Приватного підприємства фірми «Орнамент», відповідача 2 – Дніпропетровської обласної асоціації «Родючість», відповідача 3 – Дніпропетровського обласного дочірнього підприємства «ДАК “Хліб України”», відповідача 4 – Обласного державного підприємства «Дніпроагрохім», відповідача 5 – Фірми «Ф.Й. Ельснер енд Ко» про визнання недійсним договору від 07.11.1997 р. № 7 та договору від 27.03.1998 р. № 27-03/98.

Ухвалою Господарського суду м. Києва від 27.06.2011 р. відкрито провадження у справі № 57/185 та призначено її до розгляду в судовому засіданні на 05.08.2011 р.

Ухвалою Господарського суду м. Києва від 05.08.2011 р. у зв'язку з неявкою в судове засідання представників відповідачів розгляд справи № 57/185 відкладено на 09.09.2011 р.

Ухвалою Господарського суду м. Києва від 05.08.2011 р. продовжено строк вирішення спору у справі № 57/185.

Через відділ діловодства Господарського суду м. Києва 31.08.2011 р. від позивача надійшло клопотання про звернення із

судовим дорученням, в якому той зазначив, що згідно з витягом від 25.06.2011 р. № 21-10/2920-1 з Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, станом на 01.06.2011 р., Представництво «Ф.Й. Ельснер енд Ко» (відповідач 5) у зв'язку з його ліквідацією вилучено з реєстру.

Які дії зобов'язаний вчинити Господарський суд м. Києва на підставі Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963 р., ратифікованої 23.03.1989 р. Верховною Радою СРСР, до якої (Конвенції) Україна приєдналась у складі СРСР 24.04.1963 р.

19. Представник Кузнецової О.О. – Шульц С.О. звернувся до Зміївського районного суду Харківської області з позовною заявою до Петрової С.П., третя особа – Зміївська державна нотаріальна контора Харківської області про визнання права власності.

Ухвалою судді Зміївського районного суду Харківської області від 17 травня 2012 р. позовна заява на підставі ст. 121 ЦПК України повернута позивачу.

Подана Шульцом С.О. апеляційна скарга ухвалою судді апеляційного суду Харківської області від 05.07.2012 р. залишена без руху та наданий п'ятиденний строк з дня отримання копії ухвали для усунення її недоліків, а саме надання належно оформленої довіреності або іншого документа, що посвідчує його права як представника Кузнецової О.О.

З наявної у матеріалах справи розписки вбачається, що копія зазначеної ухвали судді апеляційного суду Харківської області отримана 10.07.2012 р.

На виконання ухвали апеляційного суду Шульцом С.О. надана заява про усунення недоліків разом із копією довіреності з перекладом тексту довіреності українською мовою.

Вказана довіреність видана Шульцу С.О. на представництво інтересів Кузнецової О.О. та посвідчена нотаріусом м. Дортмунда (Німеччина) 15 липня 2011 року.

Апеляційний суд Харківської області на підставі наданих йому доказів апеляційну скаргу задовольнив у повному обсязі.

Чи правомірні дії Апеляційного суду Харківської області. Який порядок визнання іноземних документів в Україні?

20. У листопаді 2009 р. Федіна І.А. звернулася до суду з позовом до спільного підприємства Автомобільний Дім «Україна Мерседес-Бенц» (далі – СП) про розірвання договору купівлі-продажу та відшкодування шкоди, в якому зазначила, що в січні 2009 р. на підставі договору купівлі-продажу від 06.10.2008 р. вона отримала в СП автомобіль марки «Мерседес-Бенц-S500L».

Після початку експлуатації придбаний автомобіль з лютого 2009 р. до жовтня 2009 р. більше десяти разів піддавався ремонту у відповідача. Посилаючись на те, що вона придбала автомобіль неналежної якості, позивачка просила суд розірвати договір купівлі-продажу автомобіля та стягнути з відповідача на її користь збитки та моральну шкоду.

Рішенням Вишгородського районного суду Київської області від 15.05.2010 р. позов задоволено, договір купівлі-продажу автомобіля розірвано, приведено сторони в первісний стан.

Ухвалою апеляційного суду Київської області від 05.08.2010 р. рішення Вишгородського районного суду в частині стягнення моральної шкоди та виплат на оплату юридичної допомоги змінено.

У поданій касаційній скарзі генеральний директор СП просить скасувати постановлені судові рішення у зв'язку з порушенням норм матеріального і процесуального права.

Касаційна інстанція встановила наступне.

Вирішуючи справу, суди першої і апеляційної інстанції вважали, що продавцем автомобіля неналежної якості є відповідач – СП, виходячи з того, що позивачка йому замовила зазначений автомобіль; СП є генеральним представником акціонерного товариства «Даймер Крайслер АГ» (Німеччина, Штуттгарт; далі – АТ) в Україні з продажу та сервісу автомобілів «Мерседес-Бенц»; його менеджер прийняв замовлення на автомобіль і передав позивачці текст договору купівлі-продажу з АТ, який вона підписала; оформлення та супроводження автомобіля здійснювало СП.

Проте згідно з наявним у матеріалах справи листом Державної податкової адміністрації України СП як генеральне представництво «Даймер Крайслер АГ» в Україні не зареєстровано, а в статуті СП зазначено, що учасниками спільного підприємства

є: Автомобільний Дім «Україна – Мерседес-Бенц», АТ «Українська автомобільна корпорація» та АТ «Авантрейд».

Визначте цивільну процесуальну дієздатність СП. Визначте належного відповідача. Визначте підсудність цієї справи. Яке рішення повинен прийняти суд касаційної інстанції?

21. Рішенням Серафимовицького районного суду Волгоградської області Російської Федерації від 08.06.2009 р. на користь Діденко А.Н. з Діденка Я.С. було стягнуто щомісячно по 1400 рублів, починаючи з 17.04.2009 р. до 09.08.2009 р., а також на утримання дочки Л., 2003 р. народження, аліменти в розмірі 1/4 всіх видів заробітної плати, починаючи з 17.04.2009 р. і до повноліття останньої, додаткові витрати для придбання ортопедичного взуття для неї в сумі 1921 рублів 27 к. та 1580 рублів державного мита. Крім того, рішенням цього ж суду від 27.09.2010 р. з Діденка Я.С. стягнуто на користь Діденко А.Н. кошти на її утримання в розмірі 1450 руб. щомісячно, починаючи з 20.12.2010 р. до досягнення дочкою Л. 18 років, і 982 рублі державного мита.

Громадянка Російської Федерації Діденко А.Н. звернулася з клопотанням про виконання на території України зазначених рішень суду, оскільки боржник проживає в м. Львові.

Ухвалою місцевого суду м. Львова від 21.01.2011 р. клопотання задоволено: дозволено примусове виконання на території України зазначених рішень Серафимовицького районного суду Волгоградської області Російської Федерації шляхом стягнення з Діденка Я.С. відповідних коштів за офіційним курсом НБУ на день виконання.

В апеляційній скарзі на зазначені судові рішення відповідач просив зупинити виконання ухвали суду до вирішення питання щодо умов їх виконання.

Апеляційний суд встановив наступне.

Постановляючи резолютивну частину ухвали, суд не врахував, що тверді грошові зобов'язання виникли з аліментних правовідносин і на території України вони мають виконуватися в українській грошовій одиниці за офіційним валютним курсом НБУ. На підставі ухвали про дозвіл на примусове виконання

рішення іноземного суду видається виконавчий лист, тому суд у резолютивній частині рішення повинен був визначити зазначені суми у гривнях за офіційним курсом НБУ щодо російського рубля на день розгляду справи.

Чи підлягає скарга задоволенню?

22. До Фрунзенського районного суду м. Харкова 21.08.2014 р. звернувся Пессано Мауро з позовом, у якому просив розірвати шлюб з відповідачкою (далі – ОСОБА2), який був зареєстрований 19.05.2012 р. відділом державної реєстрації актів цивільного стану по м. Харкову реєстраційної служби Харківського міського управління юстиції, актової запис № 403.

В обґрунтування позовних вимог зазначав, що подружнє життя не склалося, між подружжям постійно виникають сварки через неприязливі стосунки ОСОБИ2 до сина позивача від першого шлюбу, її небажання працювати, займатися домашнім господарством. Вказані конфлікти призвели до того, що з моменту одруження, тобто з середини 2012 р., Пессано Мауро та ОСОБА2 майже не спілкуються, подружніх стосунків не підтримують і спільного господарства не ведуть; на початку 2014 р. припинили взагалі будь-які взаємовідносини. Весь цей час відповідачка не цікавиться ні особистим життям позивача, ні інтересами сім'ї в цілому, лише гроші викликають у неї інтерес.

До початку розгляду справи по суті відповідачка – ОСОБА_2 звернулася до суду із заявою, в якій зазначила, що зараз вона проживає на території Італії – ОСОБИ_3 та не має можливості з'явитися в судові засідання. Крім того, зазначає, що 06.06.2014 р. за її позовом у м. Мілан (Республіка Італія) відкрито справу про розірвання шлюбу між нею та громадянином ОСОБИ_3 Пессано Мауро, а з 03.07.2014 р. розпочато кримінальний процес по справі фізичного та психологічного насильства над нею. На даний час постійним місцем проживання як ОСОБИ2, так і Пессано Мауро є Республіка Італія (ОСОБА_3), а саме: м. Мілан, вул. Патроклю,15. До речі, за цією адресою відповідачка має прописку. На підставі наведеного для вирішення питання щодо зупинення провадження по справі за позовом Пессано Мауро вона просила надати їй час зібрати відповідні документи.

У подальшому представницею відповідачки – ОСО-БОУ_4, яка діє на підставі довіреності від 14.07.2014 р., на підтвердження доводів про те, що судом м. Мілан (Республіка Італія) було розпочато справу про розірвання шлюбу за позовом ОСО-БА2 до Пессано Мауро, було надано копію позовної заяви та дані про прийняття її судом до провадження, а також докази на підтвердження того, що на даний час постійним місцем проживання ОСОБИ_2 є Республіка Італія – ОСОБА3. З посиланням на положення п.2 ст.75 Закону України «Про міжнародне приватне право» представниця відповідачки просила закрити провадження у цивільній справі за позовом Пессано Мауро до ОСОБИ2 про розірвання шлюбу.

Представник позивача – адвокат ОСОБА5 заперечував проти закриття провадження у справі, посилаючись на те, що на даний час суд м. Мілан за позовом ОСОБИ2 відкрив справу про сімейне роз'єднання (не розлучення) з Пессано Мауро та звертаючи увагу на відмінність між юридичним (сімейним) роз'єднанням (так званим наданням часу для примирення) та розлученням в італійській правовій системі.

Як повинен діяти суд ?

Тема 5. Правова взаємодопомога в міжнародному цивільному процесі

Лекції – 2

Практичні – 2

Питання для обговорення

1. Поняття міжнародної судової взаємодопомоги.
2. Порядок вирішення питань, пов'язаних з наданням судової допомоги в міжнародному цивільному процесі: проблеми, які вирішуються в порядку судової взаємодопомоги. Характер відносин взаємодопомоги.
3. Процедура надання взаємодопомоги.
4. Проблеми надіслання та виконання судових доручень в міжнародному цивільному процесі.

5. Міжнародні конвенції про правову допомогу. Регулювання надання правової допомоги за законодавством України.

6. Досвід вирішення питань судової допомоги в іноземних державах.

23. Каплієнко Н.А. звернулася до суду із позовною заявою до Медведєва А.В. про стягнення аліментів на утримання неповнолітнього сина. При підготовці справи до судового розгляду було встановлено, що відповідач проживає в м. Вітебськ (Республіка Білорусь).

Як має діяти суд у наведеній ситуації? Складіть відповідну ухвалу суду.

24. У вересні 2017 р. Фрідман К.О. звернувся до Печерського районного суду м. Києва із позовом до компанії Building Investment Ltd. про розірвання договору та стягнення збитків. Свої вимоги обґрунтовував тим, що у вересні 2016 р. між ним та відповідачем укладено договір про надання консалтингових послуг, згідно з умовами якого позивач як експерт з ринку нерухомості мав здійснити аналіз ключових показників ринку комерційної нерухомості у трьох адміністративних районах м. Києва та надати відповідачу аналітичний звіт про найбільш привабливі напрямки інвестування із вказівками на пріоритетні об'єкти. Умовами договору був передбачений поетапний графік розрахунків за надані послуги, згідно з яким перша частина оплати послуг у розмірі 50 відсотків від вартості договору мала бути проведена відповідачем протягом двох місяців з моменту підписання договору.

Проте, всупереч умовам договору, відповідач не здійснив із позивачем жодних розрахунків. При цьому частина роботи за договором позивачем була виконана. Посилаючись на окремі умови договору, Фрідман К.О. просив суд розірвати укладений між ним та Building Investment Ltd. договір та стягнути з відповідача збитки, що цим договором передбачено.

Під час розгляду справи в суді встановлено, що місцем знаходження відповідача – Building Investment Ltd. є Республіка Кіпр.

Які дії має вчинити суд для забезпечення належного повідомлення відповідача про пред'явленій позов? Який порядок надання правової допомоги у справах з іноземним елементом?

25. Рабинович І.М. звернувся до суду з позовом до Рабинович С.Д. про визнання в порядку спадкування права власності на житловий будинок.

При вирішенні питання про відкриття провадження судом встановлено, що відповідачка є громадянкою Ізраїлю та проживає у м. Хайфа. Водночас до позовної заяви позивач не додав посвідченого перекладу позовної заяви з додатками державною мовою запитуваної сторони відповідача (івритом чи арабською). Посилаючись на ст. 121 ЦПК України, суд постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

Чи правомірні дії судді? Дайте висновок стосовно ситуації, що виникла.

26. До Шевченківського районного суду м. Києва надійшло судове доручення Високого суду м. Лондона про вручення судових документів та збір доказів.

У дорученні зазначено, що Високим судом м. Лондона розглядається позов компанії «Вест експрес» до ТОВ «Українська поштова група» про захист права на торговельну марку та стягнення збитків. З метою забезпечення розгляду справи Шевченківському районному суду м. Києва було доручено: вручити судові документи ТОВ «Українська поштова група», витребувати в ТОВ «Українська поштова група» копії установчих документів та свідоцтво про реєстрацію торговельної марки «Швидкий конверт», а також здійснити допит директора ТОВ щодо предмета позовних вимог.

Який порядок виконання в Україні судових доручень іноземних судів? Чи підлягає виконанню доручення в цьому випадку?

Т е м а 6. Визнання та виконання іноземних судових рішень

Лекції – 2

Практичні – 2

Питання для обговорення

1. Поняття визнання та виконання іноземних судових рішень.
2. Коло іноземних судових рішень, які підлягають визнанню і виконанню в Україні.
3. Визнання та звернення до виконання рішень іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
4. Визнання рішень іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

27. ВАТ «БеларусьНефть» звернулося до Амур-Дніпровського районного суду м. Дніпра із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, а саме Господарського суду Мінської області про стягнення з ТОВ «ГенералОйл» заборгованості по оплаті за поставлені нафтопродукти у загальному розмірі 85 тисяч доларів США, видати виконавчий лист і привести до виконання на території України.

Під час ознайомлення з матеріалами справи суддею районного суду встановлено, що до клопотання не були додані такі документи: 1) документ, який засвідчує, що сторона, стосовно якої постановлено рішення іноземного суду і яка не брала участі в судовому процесі, була належним чином повідомлена про час і місце розгляду справи; 2) документ, що визначає, в якій частині чи з якого часу рішення іноземного суду підлягає виконанню; 3) документ, що посвідчує повноваження представника. Крім того, до клопотання не було додано засвідчений відповідно до законодавства переклад перелічених документів українською мовою, а лише переклад вказаних документів російською мовою.

Враховуючи викладене, суддя постановив ухвалу про залишення клопотання без розгляду та повернення його заявнику.

Які підстави залишення без розгляду клопотання про на-

дання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду? Чи в усіх перелічених випадках вони мали місце?

28. Рішенням Шилутського окружного суду Литовської Республіки від 03.08.2012 р. стягнуто з Ракатоша М.І., уродженця та жителя м. Мукачева, на користь Державного акціонерного підприємства «Летувос драудімо бендрове» 3 тис. євро страхового відшкодування.

Державне акціонерне підприємство «Летувос драудімо бендрове» в особі свого повноважного представника 15.09.2017 р. звернулося до Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання вищевказаного рішення на території України.

Яким вимогам має відповідати клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду? Чи є підстави для задоволення клопотання в цьому випадку?

29. У січні 2017 р. компанія «Транс Ком'юнітіз» (США) через Міністерство юстиції України і дипломатичні канали звернулася до суду з клопотанням про визнання та виконання на території України наказу і рішення п'ятої палати в цивільних справах Земельного Суду м. Франкенталь (ФРН) відповідно від 14.08. та 25.08.2016 р. про накладення арешту на майно німецької фірми «Лейпциг альянс» у зв'язку з порушенням домовленостей щодо поставки вугільного концентрату.

Клопотання розглядалося судами неодноразово. Останньою ухвалою апеляційного суду Харківської області від 14.09.2017 р. у задоволенні клопотання було відмовлено.

Компанія «Транс Ком'юнітіз» звернулася до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ із касаційною скаргою на вказану ухвалу та просила її скасувати і направити справу на новий розгляд, оскільки суд не з'ясував усіх обставин, що мають значення для вирішення останньої: не виконав указівок суду касаційної інстанції, викладених в ухвалі від 12.06.2017 р., стосовно додержання процесуальних норм; не взяв до уваги правової угоди між СРСР і ФРН від 04.12.1956 р.; неправильно застосував ст. 415 ЦПК; порушив вимоги статей 60, 151-153, 212 ЦПК, а тому необґрунтовано від-

мовив у задоволенні клопотання. Заявник указав також на те, що суд безпідставно не застосував принципи взаємності та звичай, визнані в міжнародному праві.

Назвіть умови визнання та виконання рішень іноземних судів. Назвіть види судових доручень. Чи підлягає скарга задоволенню?

30. У серпні 2017 р. адвокат Моргунов О.І. звернувся до Дарницького районного суду м. Києва в інтересах громадянина Італії Е. Карузо із клопотанням про визнання та виконання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

В обґрунтування вказаного клопотання заявник зазначив, що рішенням цивільного суду м. Неаполь від 01.09.2013 р. у справі № 1-23/13 «Про усиновлення Шевченко» було задоволено заяву Е. Карузо про усиновлення дитини, яке потребує визнання на території України. До клопотання адвокатом було надано: документи, які підтверджують повноваження адвоката; копії документів, які посвідчують особу заявника – Е. Карузо; засвідчену в установленому порядку копію рішення цивільного суду м. Неаполь від 01.09.2013 р. у справі № 1-23/13.

Який порядок визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню? Чи дотриманий він заявником?

31. ТОВ «Украгроком» звернулося до Господарського суду Кіровоградської області з позовом до чилійської компанії «Чілі ленд солюшенс» про стягнення збитків за невиконання договору поставки продукції. Представник чилійської фірми надав до суду рішення чилійського суду про відмову ТОВ «Украгроком» у задоволенні аналогічного позову. Господарський суд Кіровоградської області припинив провадження у справі з посиланням на п. 2 ч. 1 ст. 62 ГПК України. ТОВ «Украгроком» оскаржило рішення суду першої інстанції. В апеляційній скарзі вказувалося, що між Україною та Чилі не підписаний договір про правову допомогу, і рішення чилійського суду не може породжувати юридичних наслідків на території України, тому господарський суд не може його враховувати.

Чи підлягає скарга задоволенню?

3. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань студентів з міжнародного цивільного процесу здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК), об'єктами якого є:

- успішність на практичних заняттях;
- результати контрольних заходів (тестування, опитування тощо).

Перелік тестів, питань, завдань та критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року.

Оцінювання результатів ПК здійснюється викладачем у процесі вивчення певної частини навчальної дисципліни (теми, розділу тощо).

Підсумковий бал за результатами ПК визначається під час останнього практичного заняття.

Загальна максимальна кількість балів за ПК складає 40 балів (наказ ректора № 127 від 26.06.2015 р.).

4. ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з навчальної дисципліни «Міжнародний цивільний процес» здійснюється на основі результатів ПК та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Результати ПК оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів; питання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 60 балів (наказ ректора № 127 від 26.06.2015 р.). Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

Конкретний перелік питань та завдань, що охоплюють увесь зміст навчальної дисципліни, визначається кафедрою і доводиться до відома студентів на початку навчального року. До екзаменаційного білета включаються, як правило, три питання.

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати ПК та ПКЗ у балах.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до шкали, як показано нижче.

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НУ "ЮАУ"
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	20-59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-19

5. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Гаазька конвенція з питань цивільного процесу 1954 року. *Офіційний вісник України*. 2005. № 4 (11.02.2005). Ст. 264.

Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах 1970 року. *Офіційний вісник України*. 2005. № 44 (16.11.2005). Ст. 2821.

Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів 1961 року. *Офіційний вісник України*. 2003. № 46 (28.11.2003). Ст. 2419; *Офіційний вісник України*. 2004. № 3 (06.02.2004), уточнення.

Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах, 1965 рік. *Офіційний вісник України*. 2004. № 31 (20.08.2004). Ст. 2124.

Брюссельська конвенція по вопросам юрисдикции и принудительного исполнения судебных решений в отношении гражданских и коммерческих споров, 1968 год // Библиотечка Вестника ВАС РФ. Москва: ЮРИТ-Вестник, 1999. С. 196–208 (Извлечение).

Конвенция о юрисдикции и приведении в исполнение судебных решений по гражданским и коммерческим делам (Лугано). *Приложение к Вестнику Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации*. 2000. № 10. С. 29.

Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства 1968 року. *Офіційний вісник України*. 2004. № 44 (19.11.2004). Ст. 2941.

Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, 1992 рік. *Офіційний вісник України*. 2005. № 12 (08.04.2005). Ст. 587.

Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, 1993 рік. *Офіційний вісник України*. 2005. № 44 (16.11.2005). Ст. 2824.

Договір між Україною та Чеською Республікою про правову допомогу в цивільних справах, 2001 рік. *Офіційний вісник України*. 2006. № 31 (16.08.2006). Ст. 2285.

Договори про правову допомогу цивільних та сімейних справ.

Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18.03.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41 (08.10.2004). Ст. 492.

Про міжнародне приватне право: Закон України № 2709-IV від 23.06.2005 р. *Офіційний вісник України*. 2005. № 29 (05.08.2005). Ст. 169.

Підручники, навчальні посібники, монографії, статті

Кодифікація приватного (цивільного) права України / за ред. А. Довгерта. Київ: Український центр правничих студій, 2000.

Міжнародне приватне право: наук.-практ. коментар Закону / за ред. А. Довгерта. Харків: ТОВ «Одессей», 2008. 352с.

Міжнародний цивільний процес України: навч. посіб. / за ред. С. Я. Фурси. Київ: Вид. Фурса С.Я., 2010. 328 с.

Черняк Ю. В. Інститут підсудності в міжнародному приватному праві країн Європейського Союзу та України: монографія. Київ: Прецедент, 2008.

Ізарова І. О. Правова допомога в транскордонному цивільному процесі в Європейському Союзі. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. № 1 (32). С. 53–60.

Ізарова І. О. Теоретичні засади цивільного процесу Європейського Союзу : монографія. Київ: Дакор, 2015. 335 с.

Бігун В. А. Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні: [Підрозд. 8.3] // Цивільне судочинство України: основні засади та інститути : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2016. С. 823–847.

Бобрик В. І. Міжнародна уніфікація і гармонізація процесуального права як напрям оптимізації цивільного і господарського судочинства в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 133–139.

Буяновська О. Б. Практика визнання та виконання рішень МКАС при ТПП України в іноземних державах відповідно до Нью-Йоркської конвенції 1958 р. *Право України*. 2014. № 12. С. 83–93.

Галущенко Г. В. Встановлення змісту іноземного права в

суді // Нариси з міжнародного приватного права / за ред.: А. С. Довгерта, О. М. Бірюкова. Київ: Правова єдність, 2014. Вип. 3. С. 90–97.

Ерпылева Н. Ю., Батлер У. Э. Производство по делам с участием иностранных лиц в международном процессуальном праве России и Украины: современное правовое регулирование. *Международное право и международные организации*. 2013. № 1. С. 29–47.

Притика Ю. Д. Поняття та правова природа визнання та виконання рішень іноземних судів // Нариси з міжнародного приватного права / за ред.: А. С. Довгерта, О. М. Бірюкова. Київ: Правова єдність, 2014. Вип. 3. С. 311–323.

Рибак О. С. Телекомунікаційні технології та інститут судового доручення у міжнародному цивільному процесі. *Європейські стандарти захисту прав у цивільному судочинстві: випробування часом*: Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю прийняття ЦПК України, 26 верес. 2014 р., Київ: ВД Дакор, 2014. С. 288–291.

Ханик-Посполітак Р. Європейські принципи створення та діяльності інститутів альтернативних способів вирішення спорів. *Юридичний журнал*. 2015. № 7/8. С. 73–76.

Цірат Г. А. Правові засади та сучасні тенденції міжнародно-правової уніфікації міжнародного цивільного процесу : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Київ: [б. в.], 2015. 39 с.

Черняк Ю., Білоус О. Принципи міжнародного цивільного процесу (із коментарем). *Юридичний журнал*. 2015. № 7/8. С. 12–32.

Чучкова Н. О. Міжнародні договори, що регулюють цивільні процесуальні правовідносини за участю іноземних осіб. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 3. С. 109–115.

6. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

- 1.** Поняття «міжнародний цивільний процес» (МЦП).
- 2.** Система основних інститутів МЦП.
- 3.** Питання МЦП в національних процедурах.
- 4.** Питання МЦП в міжнародних процедурах.
- 5.** Поняття «іноземний елемент» в МЦП.
- 6.** Міжнародні судові процедури у вирішенні спорів з «іноземним елементом».
- 7.** Альтернативні способи вирішення спорів з «іноземним елементом».
- 8.** Джерела МЦП (загальна характеристика).
- 9.** Внутрішнє законодавство України як джерело МЦП.
- 10.** Міжнародно-правові норми як джерело МЦП: загальні питання дії міжнародних договорів в Україні.
- 11.** «М'яке право» як джерело МЦП (рекомендаційні норми та принципи).
- 12.** Співвідношення норм універсальних та двосторонніх договорів.
- 13.** Двосторонні договори про правову допомогу, їх основні положення, схожість та відмінність.
- 14.** Уніфікація норм МЦП на рівні Гаазької конференції з МПрП.
- 15.** Уніфікація норм МЦП на рівні Ради Європи.
- 16.** Поняття та система принципів МЦП.
- 17.** Принцип *lex fori*.
- 18.** Принцип рівності судових процесів держав.
- 19.** Принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.
- 20.** Принцип взаємності.
- 21.** Загальний підхід до розуміння іноземного права.
- 22.** Основні способи вирішення питання кваліфікації.
- 23.** Застереження про публічний порядок.
- 24.** Зворотне відсилання та відсилання до права іншої держави.
- 25.** Обхід закону.

26. Межі застосування права іноземної держави в МЦП.
27. Особливості застосування іноземного законодавства в судах України.
28. Суб'єкти та способи встановлення змісту іноземного права.
29. Порядок отримання інформації щодо іноземного права. Юридичні наслідки відповіді.
30. Сфера застосування Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства 1968 року.
31. Застереження про публічний порядок при застосуванні норм іноземного права.
32. Поняття, види та правовий статус іноземних осіб у МЦП.
33. Поняття та зміст цивільної процесуальної правоздатності і дієздатності іноземних осіб у цивільному процесі.
34. Принцип національного режиму. Винятки з принципу національного режиму. Процесуальні реторсії.
35. Визначення цивільно-процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних осіб за допомогою колізійної прив'язки.
36. Загальні норми про звільнення іноземців від забезпечення судових витрат в Гаазькій конвенції з питань цивільного процесу 1954 р. та в Брюссельській конвенції про імунітет держав 1972 р.
37. Процесуальне представництво іноземців.
38. Консульське представництво. Основні положення консульських конвенцій.
39. Процесуальне становище іноземних держав як учасників МЦП.
40. Теорія державного імунітету. Види імунітетів.
41. Судовий та дипломатичний імунітет у МЦП.
42. Доктрина функціонального (обмеженого) імунітету. Європейська конвенція про імунітет держав 1972 року.
43. Поняття та види міжнародної підсудності.
44. Уніфікація норм міжнародної підсудності.
45. Міжнародна загальна підсудність.

46. Міжнародна виключна підсудність.
47. Міжнародна договірна підсудність.
48. Міжнародна спеціальна підсудність.
49. Конфлікт юрисдикцій. Негативний конфлікт.
50. Поняття та правова природа угод про вибір підсудності.
51. Поняття, види і значення судового доручення в МЦП.
52. Види порядків зносин між державами щодо надіслання та виконання судових доручень.
53. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.
54. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.
55. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів.
56. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.
57. Особливості виконання Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року.
58. Особливості виконання Конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах 1970 року.
59. Відмова в наданні правової допомоги в МЦП.
60. Поняття легалізації документів.
61. Консульська легалізація.
62. Поняття «апостиль». Порядок проставляння апостиля на офіційних документах, що видаються органами юстиції та судами, а також на документах, що оформляються нотаріусами.
63. Сфера застосування Конвенції про відміну вимог легалізації іноземних офіційних документів 1961 року.
64. Двосторонні угоди України, які передбачають взаємну відмову від легалізації документів.
65. Світові системи визнання іноземних судових рішень.
66. Суть поняття «визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні».
67. Передумови визнання іноземних судових рішень.

- 68.** Рішення іноземних судів, які можуть бути визнані та виконані в Україні.
- 69.** Процесуальний порядок визнання та виконання рішень іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
- 70.** Процесуальний порядок визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
- 71.** Підстави для відмови в задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання іноземного суду.
- 72.** Міжнародні договори України, що регулюють визнання та виконання іноземних судових рішень.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Програма навчальної дисципліни «Міжнародний цивільний процес».....	4
2. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	8
3. Підсумкове оцінювання рівня знань.....	28
4. Поточний контроль знань студентів.....	28
5. Інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів....	30
6. Програмні питання з навчальної дисципліни «Міжнародний цивільний процес».....	33

Навчальне видання

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ
ПРОЦЕС»**

для студентів другого (магістерського)
освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і: РОЖНОВ Олег Вікторович,
АХМАЧ Ганна Михайлівна,
ГУЗЕ Костянтин Анатолійович,
ПОПОВ Олександр Ігорович

Відповідальний за випуск *К. В. Гусаров*
Редактор *О. І. Борисенко*
Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*